

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ-ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΕΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ:
ΑΝΟΧΗ, ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ Ή ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ;

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το μεταναστευτικό φαινόμενο είναι πολυδιάστατο και πολυεπίπεδο. Αποτελεί ένα φαινόμενο εγγενές της ανθρώπινης εξέλιξης, της κοινωνίας, της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού.

Η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο με ρίζες στο παρελθόν αλλά με νέα χαρακτηριστικά. Τα όρια και τα σύνορα των εθνών-κρατών είναι πορώδη και τελικά διάτρητα. Σύμφωνα με πρόσφατες αναλύσεις των δεδομένων των μεταναστευτικών κινήσεων στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, περίπου 214 εκατομμύρια ανθρώπων ζουν παγκοσμίως εκτός των συνόρων της χώρας καταγωγής τους, αναζητώντας ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης.

Λόγοι και αιτίες που οδηγούν στην μετανάστευση

- η υπερεθνική κίνηση του κεφαλαίου και η οικονομική (υπ)ανάπτυξη συμβάλλουν στη μετανάστευση.
- συνήθως όπου μεταφέρεται το κεφάλαιο ακολουθούν οι μετανάστες.
- οι νέες τεχνολογίες (διαδίκτυο κ.λπ.) υποβοηθούν τη μετανάστευση.
- Η παγκοσμιοποιημένη, πλέον, οικονομία συνοδεύεται από μια όλο και πιο μεγεθυμένη ζήτηση για «ξένο» εργατικό δυναμικό (είτε υψηλού επιπέδου είτε ανειδίκευτο).
- πολύ πιο εύκολα μπορούν να βρεθούν οι πόροι για να μετακινηθούν μεγάλα τμήματα πληθυσμού.
- Κλιματική αλλαγή –περιβαντολογικοί πρόσφυγες

Επιδράσεις της μετανάστευσης στη χώρα αποστολής και υποδοχής

ΧΩΡΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

- περιορίζεται η πίεση από την πληθυσμιακή αύξηση,
- μειώνεται ο αριθμός των ατόμων που αναζητούν εργασία και
- εισρέει πλούτος στη χώρα από τα εμβάσματα.

ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

- επηρεάζει τον εργασιακό τομέα, εφόσον οι μετανάστες εργάζονται
- τον ασφαλιστικό, σε περίπτωση που είναι νόμιμοι εργαζόμενοι και απολαμβάνουν το δικαίωμα στην ασφάλιση και την υγεία
- τον κοινωνικό τομέα, εφόσον οι μετανάστες συναναστρέφονται καθημερινά με το γηγενή πληθυσμό
- τον εκπαιδευτικό, στην περίπτωση που η δεύτερη γενιά μεταναστών συμμετέχει σε κάποια βαθμίδα της εκπαίδευσης.

Πολιτικές αντιμετώπισης της μετανάστευσης

- **Αφομοίωση (assimilation):** Σύμφωνα με το αφομοιωτικό μοντέλο, τα μέλη της κοινωνίας αναπτύσσουν δεσμούς αλληλεγγύης και μια κοινή αίσθηση του ανήκειν με το να μοιράζονται κοινές αναφορές και εμπειρίες.
- **Κοινωνική ένταξη (social integration):** είναι η διαδικασία με την οποία μια κοινωνία ή ένα σύστημα επιτρέπει στα μέλη του να είναι κάτοχοι θέσεων και φορείς ρόλων, στα πλαίσια της κοινωνικής οργάνωσης, προκειμένου να συμβάλλουν όλα τα μέλη στη λειτουργία του κοινωνικού συστήματος.
- **Κοινωνική ενσωμάτωση (social incorporation):** Σύμφωνα με τον Κόντη (2001), ενσωμάτωση είναι η συμμετοχή των ατόμων στις κοινωνικο – οικονομικές δομές της χώρας υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί την διαδικασία που χαρακτηρίζει τη δυναμική πορεία προς μια επιθυμητή κατάσταση αλλά και την κατάσταση που χαρακτηρίζει την απουσία διακρίσεων μεταξύ συγκρίσιμων ομάδων ημεδαπών και αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής (Αμίτσης & Λαζαρίδη, 2001).
- **Αποπολιτισμός και επιπολιτισμός:** αποπολιτισμός είναι η βαθμιαία απώλεια της κουλτούρας καταγωγής, η οποία μπορεί να αντισταθμιστεί από τη σταδιακή απόκτηση μιας νέας κουλτούρας, δηλαδή από την αρχή διαδικασίας του επιπολιτισμού. Ο όρος επιπολιτισμός χρησιμοποιείται προκειμένου να συνοψίσει το σύνολο των φαινομένων που συνδέονται με τη διαπολιτισμική επαφή και τις συνακόλουθες επαφές που συμβαίνουν με τις υπόλοιπες ομάδες.

Μεταναστευτική πολιτική

- Ρυθμίζουν και ελέγχουν την είσοδο, τη διαμονή και την απασχόληση των μη πολιτών μιας συγκεκριμένης κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων για ενθάρρυνση για επιστροφή ή προσωρινή διαμονή και για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης
- Αντιμετωπίζουν τους ήδη εγκατεστημένους μεταναστευτικούς πληθυσμούς σε εθνικό έδαφος. Ήτοι οι εθνικές πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών, είτε αυτές αφορούν την εκπαιδευτική πολιτική, είτε τη στεγαστική πολιτική, είτε τις πολιτικές της κοινωνικής ασφάλισης, υγείας και πρόνοιας, είτε τις πολιτικές απασχόλησης που εφαρμόζονται στους νόμιμους πληθυσμούς οι οποίοι δεν διαθέτουν την εθνικότητα της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένοι.

Βασικά χαρακτηριστικά του μεταναστευτικού ρεύματος της δεκαετίας 1990

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 παρατηρείται διόγκωση της μεταναστευτικής εισροής μεταναστών, κυρίως από την Αλβανία – με το άνοιγμα των συνόρων με τη συγκεκριμένη χώρα, τη Βουλγαρία, την Πολωνία, αλλά και ομογενών Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Η πλειοψηφία των μεταναστών που ήλθαν τη συγκεκριμένη περίοδο, δεν είχαν τα απαραίτητα έγγραφα για την παραμονή τους στη χώρα κι έτσι αντιμετωπίζονταν ως παράνομοι οικονομικοί μετανάστες. Οι μετανάστες αυτοί αποτέλεσαν το πρώτο μαζικό κύμα προς την Ελλάδα, η οποία ήταν απροετοίμαστη να τους αντιμετωπίσει. Η χώρα, λοιπόν, καλείται ξαφνικά να διαχειριστεί το μεταναστευτικό ζήτημα σε μια νέα βάση, καθώς για πρώτη φορά εισέρχονται στον ελλαδικό χώρο μετανάστες αλλογενείς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανατροπή της κυρίαρχης εικόνας – πρόσληψης της κοινωνίας ως αμιγώς ομοιογενούς.

ΑΙΤΙΕΣ:

- Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας επιτρέπει την εύκολη πρόσβαση
- Η πολιτική σταθερότητα της χώρας την τελευταία εικοσιπενταετία, η κοινωνική γαλήνη και σταθερότητα, οι τότε οικονομικές επιδόσεις της χώρας
- Η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- Η βαρύτητα του αγροτικού τομέα, των υπηρεσιών, η επικράτηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η ύπαρξη παραοικονομίας, καθώς και ο δυϊσμός της αγοράς εργασίας με δύο τμήματα, ένα υψηλών απαιτήσεων, ειδίκευσης και αμοιβών όπου απασχολούνται κατά κύριο λόγο Έλληνες και ένα άλλο στο οποίο επικρατούν οι άτυπες δραστηριότητες, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για την προσέλκυση μεταναστών ως φθηνό εργατικό δυναμικό.

Στις μέρες μας γινόμαστε εκ νέου μάρτυρες μιας νέας Μεγάλης Μετανάστευσης των Λαών προς την Ευρώπη.

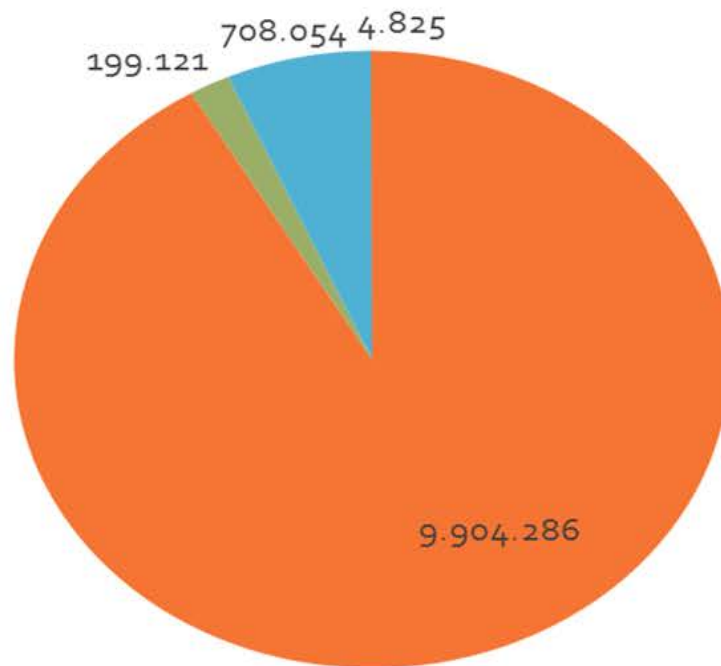
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011:

- 9.904.286 άτομα έχουν ελληνική υπηκοότητα
- 199.121 άτομα έχουν υπηκοότητα άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- 708.054 άτομα έχουν υπηκοότητα λοιπών χωρών και
- 4.825 άτομα είναι χωρίς υπηκοότητα ή έχουν αδιευκρίνιστη υπηκοότητα.

Η ποσοστιαία συμμετοχή των πολυπληθέστερων υπηκοοτήτων είναι η ακόλουθη:

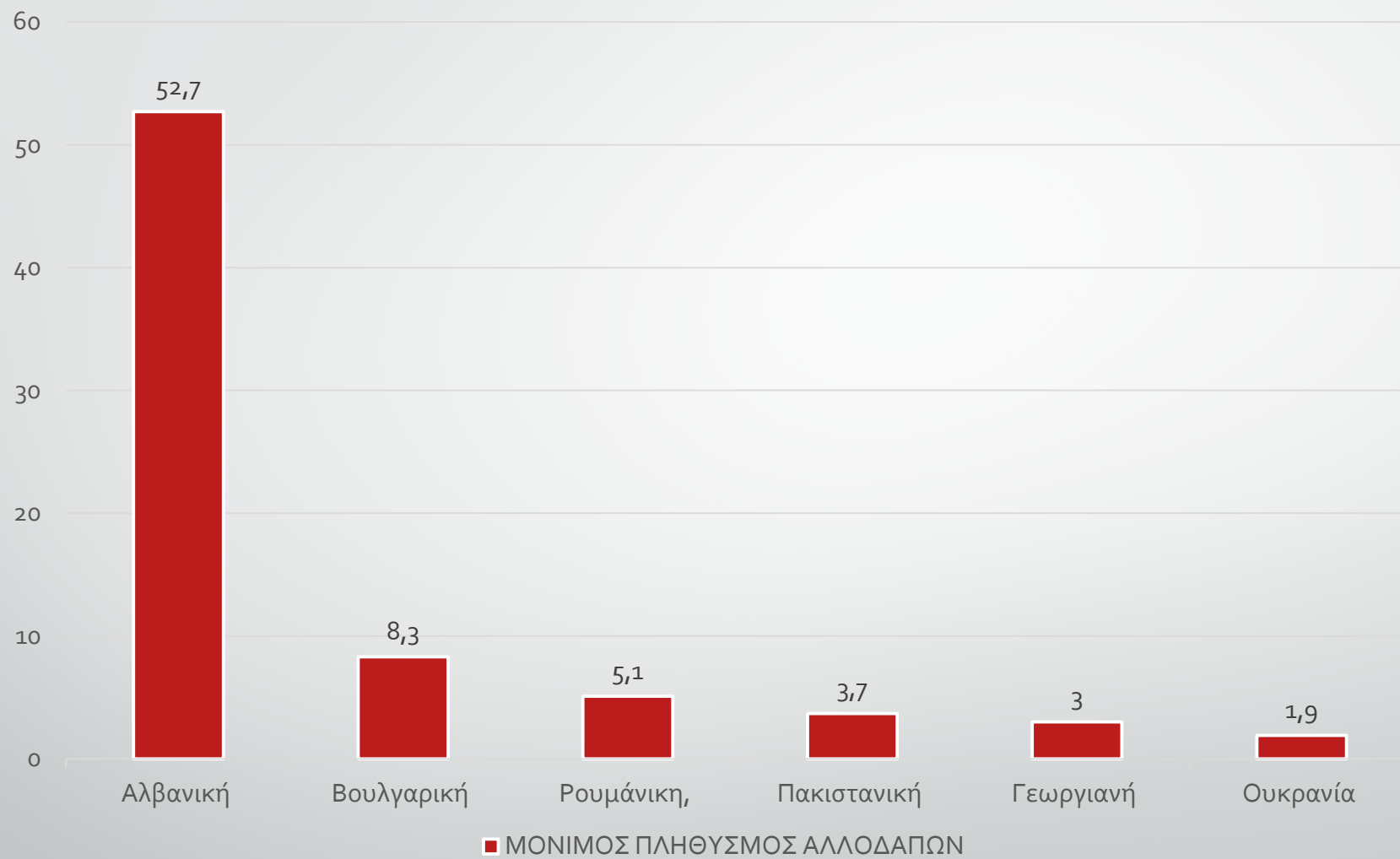
- 52,7% των αλλοδαπών που διαμένουν στην Ελλάδα έχουν Αλβανική υπηκοότητα,
- 8,3% Βουλγαρική,
- 5,1% Ρουμάνικη
- 3,7% η Πακιστανική
- 3,0% η Γεωργιανή.

Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011

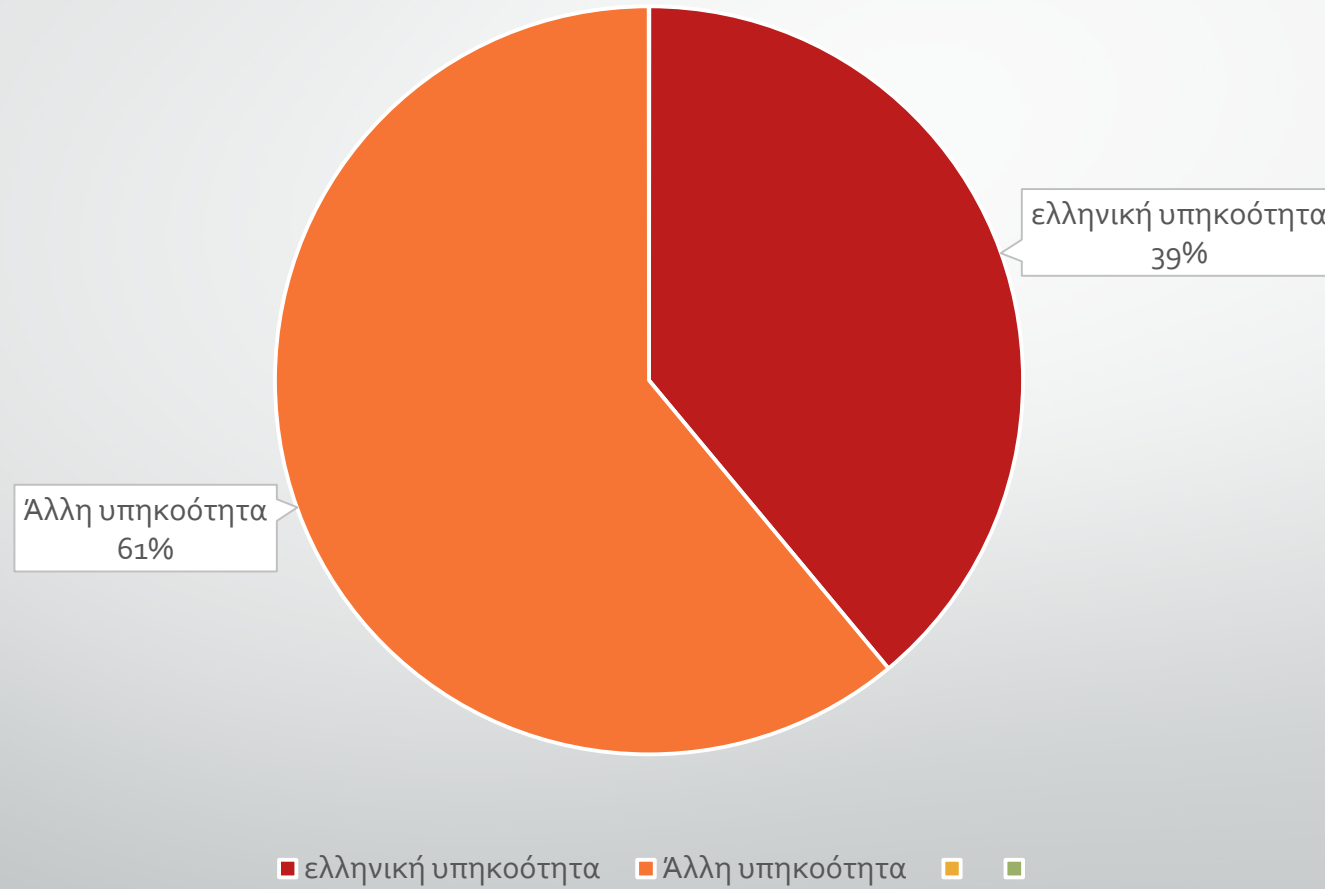

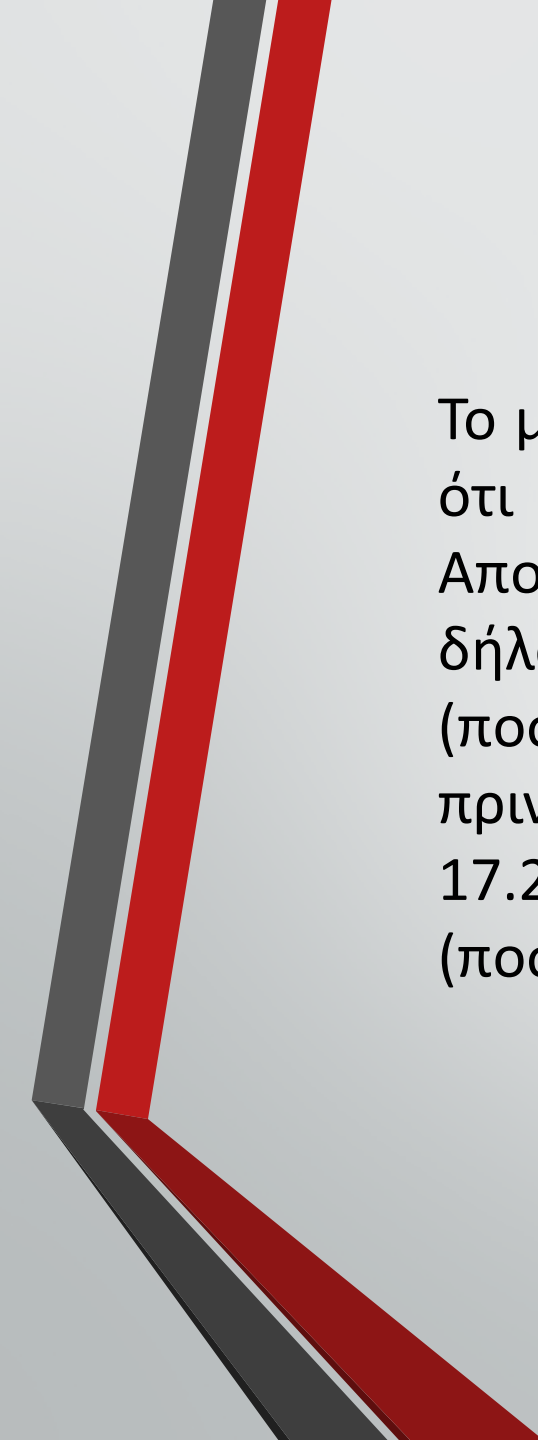
- ελληνική υπηκοότητα
- άτομα με υπηκοότητα χωρών ΕΕ
- άτομα με υπηκοότητα λοιπών χωρών
- άτομα χωρίς υπηκοότητα ή με αδιευκρίνιστη υπηκοότητα

ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

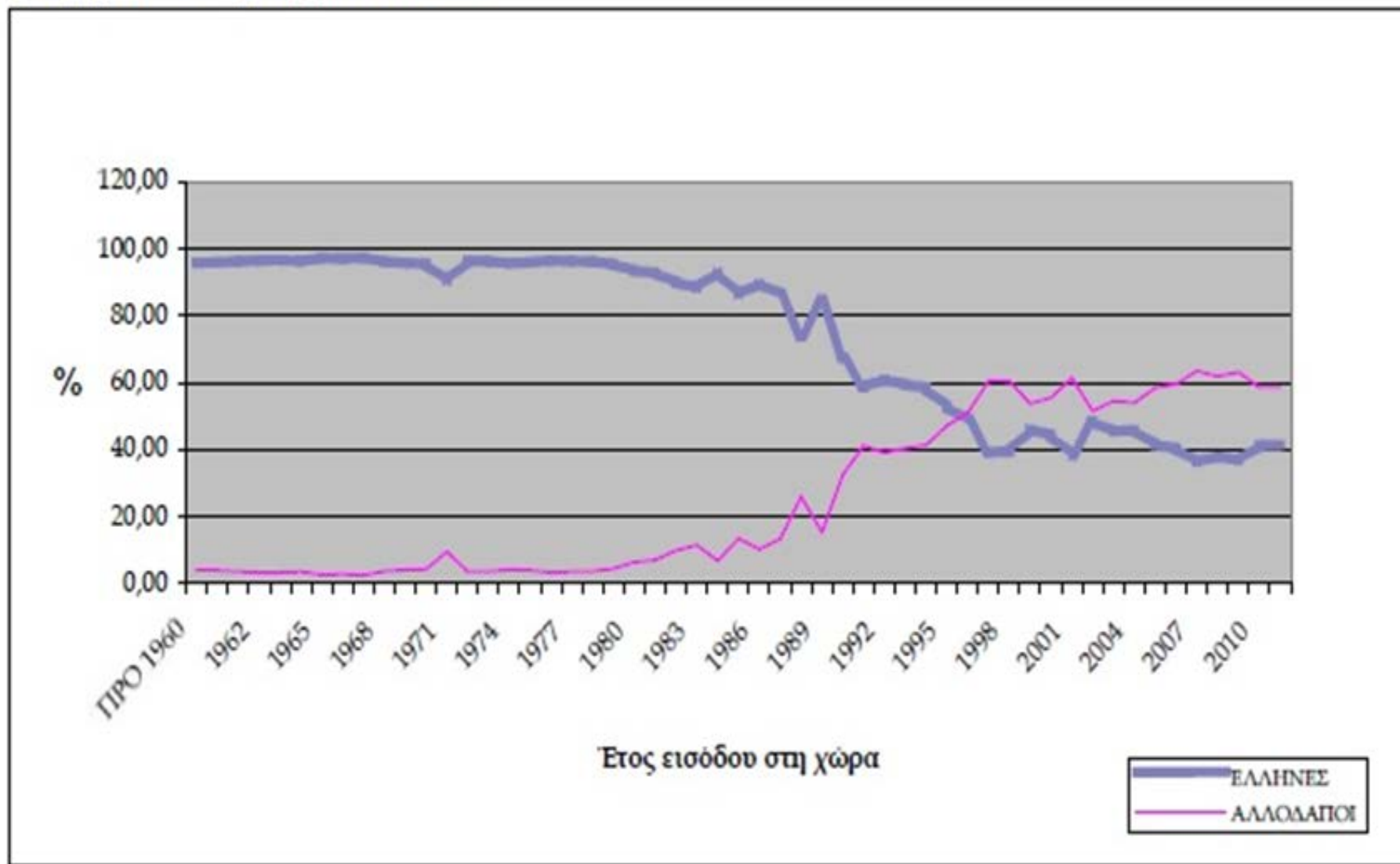
Μετανάστες κατά την τελευταία πενταετία πριν την Απογραφή
(2011)

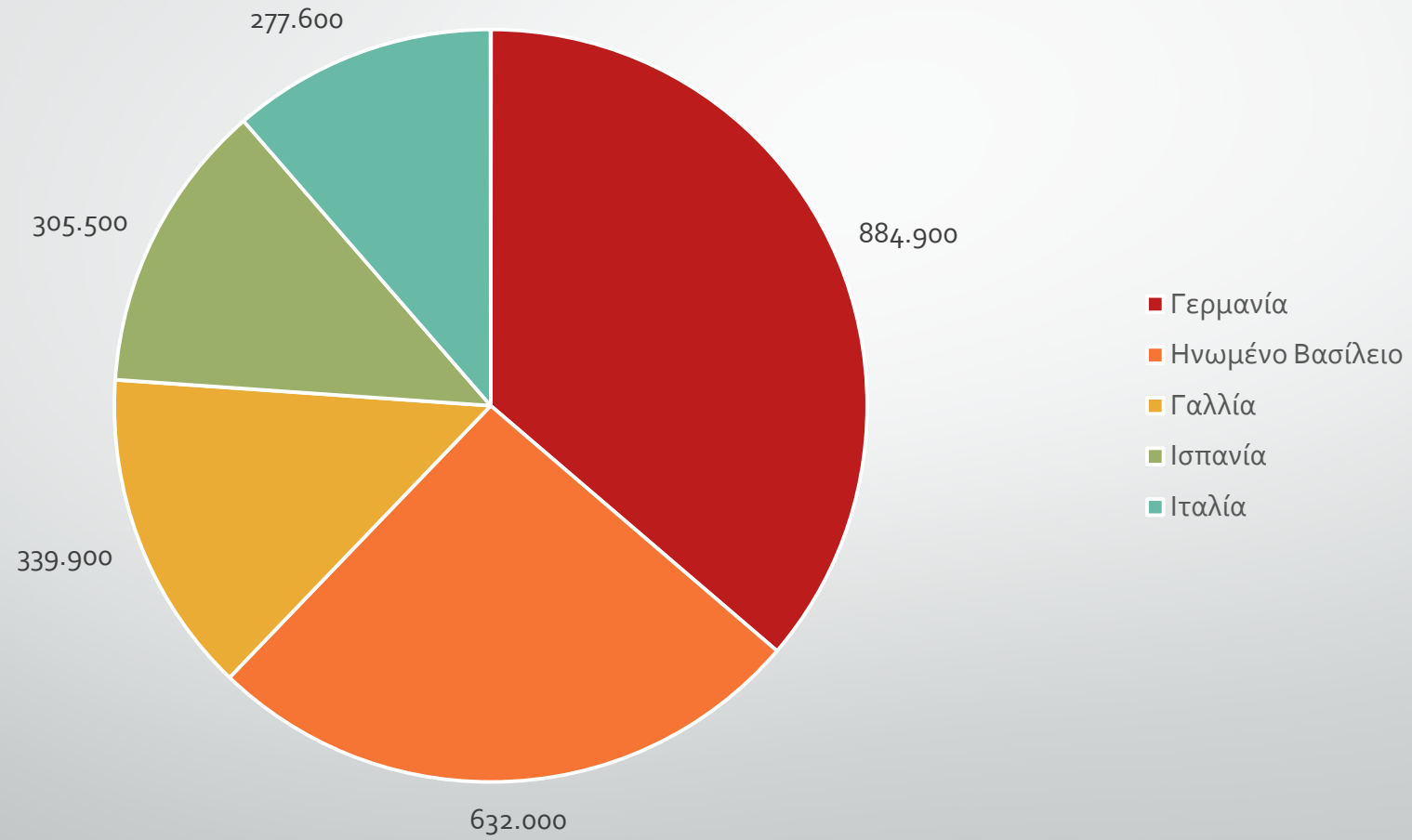

Το μεγαλύτερο ποσοστό, 43,1%, εκείνων με ξένη υπηκοότητα, δήλωσε ότι εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα για εργασία. Από τα στοιχεία της Απογραφής, προκύπτει ότι από τους 86.584, με ξένη υπηκοότητα, που δήλωσαν ότι εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα για εργασία, οι 52.763 (ποσοστό 60,9%) δήλωσαν ότι ήταν εργαζόμενοι κατά την εβδομάδα πριν την ημερομηνία αναφοράς της Απογραφής (3-9/5/2011), ενώ οι 17.211 (ποσοστό 19,9%) δήλωσαν ότι ζητούσαν εργασία και οι 16.610 (ποσοστό 19,2%) ήταν οικονομικά μη ενεργοί.

Γράφημα 5. Εισροή μεταναστών

Σύμφωνα με τα στοιχεία εξαχθέντα τον Μάιο του 2016 της Eurostat:

Υπολογίζεται ότι το 2014 εισήλθαν περίπου 1,9 εκατομμύρια μετανάστες από τρίτες χώρες στην ΕΕ-28. Επιπλέον, 1,8 εκατομμύρια άτομα που διέμεναν προηγουμένως σε κράτος μέλος της ΕΕ μετανάστευσαν σε άλλο κράτος μέλος.

Το 2014 οι μετανάστες προς τα κράτη μέλη της ΕΕ ήταν, κατά μέσο όρο, πολύ νεότεροι από τον πληθυσμό που διέμενε ήδη στη χώρα προορισμού τους. Την 1η Ιανουαρίου 2015, η διάμεση ηλικία του πληθυσμού της ΕΕ-28 ήταν τα 42 έτη. Αντιθέτως, το 2014, η διάμεση ηλικία των μεταναστών στην ΕΕ-28 ήταν τα 28 έτη. Την 1η Ιανουαρίου 2015, ο αριθμός των ατόμων που διέμεναν σε κράτος μέλος της ΕΕ και είχαν **ιθαγένεια τρίτης χώρας ανερχόταν σε 19,8 εκατομμύρια**, αριθμός που αντιπροσωπεύει το 3,9 % του πληθυσμού της ΕΕ-28.

B. ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Η τρέχουσα προσφυγική κρίση δεν είναι παρά μια στιγμή στην πολύ μεγαλύτερη ιστορία των προσφύγων, των μεταναστών και των εκτοπισμένων ατόμων στην Ευρώπη. Ως αποτέλεσμα των Βαλκανικών Πολέμων (1912-1913) και του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918), ολόκληρη η περιοχή της Ανατολικής Ευρώπης είδε μια πλημμύρα εκατομμυρίων προσφύγων. Ο συνολικός αριθμός των εν καιρώ πολέμου (Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος) μεταναστών και της μεταπολεμικής αναγκαστικής μετανάστευσης στην Ευρώπη είναι κοντά σε 64 εκατομμύρια ανθρώπους.

Αιτίες των μετακινήσεων

Τι προκάλεσε την προσφυγική κρίση το καλοκαίρι του 2015;

- Η απώλεια κάθε ελπίδας για εξεύρεση λύσης, η ελπίδα σβήνει για πολλούς πρόσφυγες.
- Υψηλό κόστος διαβίωσης και η εμβάθυνση της φτώχειας. Χωρίς τη δυνατότητα να εργαστούν, πολλοί πρόσφυγες αγωνίζονται να τα βγάλουν πέρα.
- οι ελλείψεις στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας
- Τα εμπόδια στην ανανέωση της νόμιμης διαμονής.
- Οι περιορισμένες ευκαιρίες εκπαίδευσης, οι οποίες αναφέρθηκαν ως πρόβλημα για τους πρόσφυγες στην Ιορδανία, την Αίγυπτο, το Λίβανο και το Ιράκ.
- Η αίσθηση ανασφάλειας στο Ιράκ.

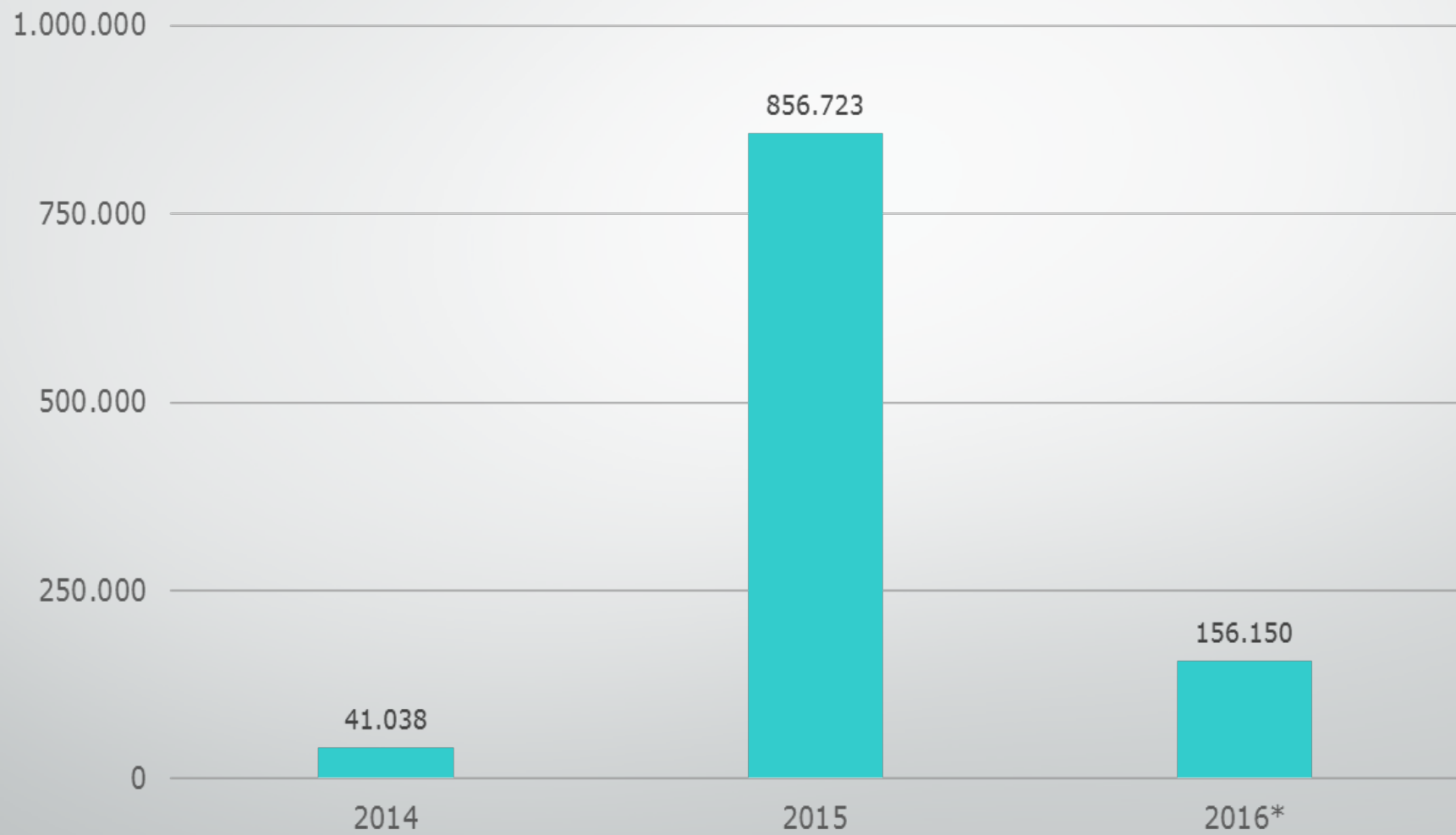
Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, περίπου 850.000 πρόσφυγες και μετανάστες έφτασαν στην Ελλάδα, το 2015, (από 41.000 περίπου το 2014) κυρίως μέσω των θαλάσσιων συνόρων με την Τουρκία. Μεταξύ αυτών το 59% ήταν Σύριοι, το 24% Αφγανοί και το 8% Ιρακινοί.

Κατά τη διάρκεια του 2015, οι ροές προσφύγων και μεταναστών κορυφώθηκαν το μήνα Οκτώβριο όταν και ανήλθαν σε 210.824 ενώ τους επόμενους μήνες μειώθηκαν σε 136.827 το Νοέμβριο και 103.338 το Δεκέμβριο.

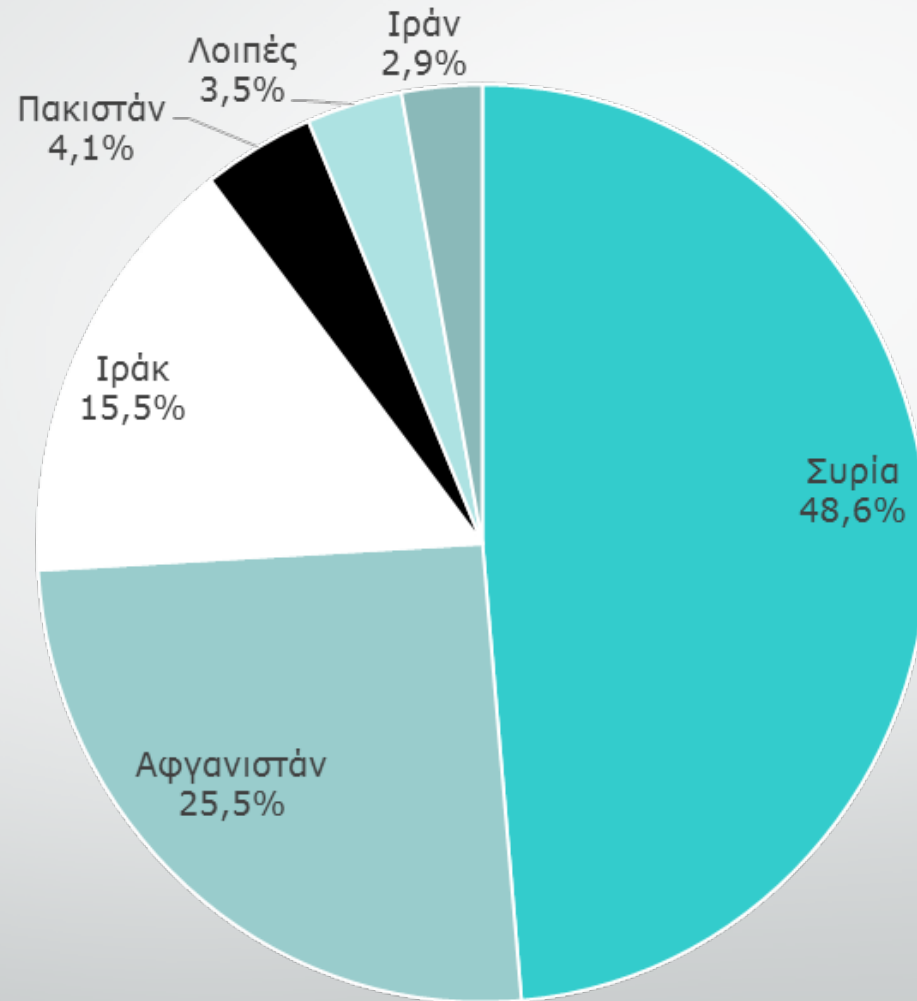
Κατά μέσο όρο, οι ημερήσιες αφίξεις προσφύγων και μεταναστών για το 2015 ανήλθαν σε 4.560 το Νοέμβριο και 3.333 το Δεκέμβριο, αντανακλώντας τις σχετικά ήπιες καιρικές συνθήκες, με τις περισσότερες να καταγράφονται στο νησί της Λέσβου.

Για το τρέχον έτος, από τα μέχρι σήμερα στοιχεία (πηγή: UNHCR, 23/05/2016) οι αφίξεις προσφύγων/ μεταναστών ανέρχονται σε 156.150 από τις οποίες το 58% περίπου καταγράφεται στο νησί της Λέσβου. Από αυτούς το 40% είναι άνδρες, το 21% γυναίκες και το 38% παιδιά.

Συνολικός αριθμός αφίξεων προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα (στοιχεία UNHCR, 23/05/2016)

Χώρες προέλευσης προσφύγων και μεταναστών για το 2016 (στοιχεία UNHCR, 23/05/2016)

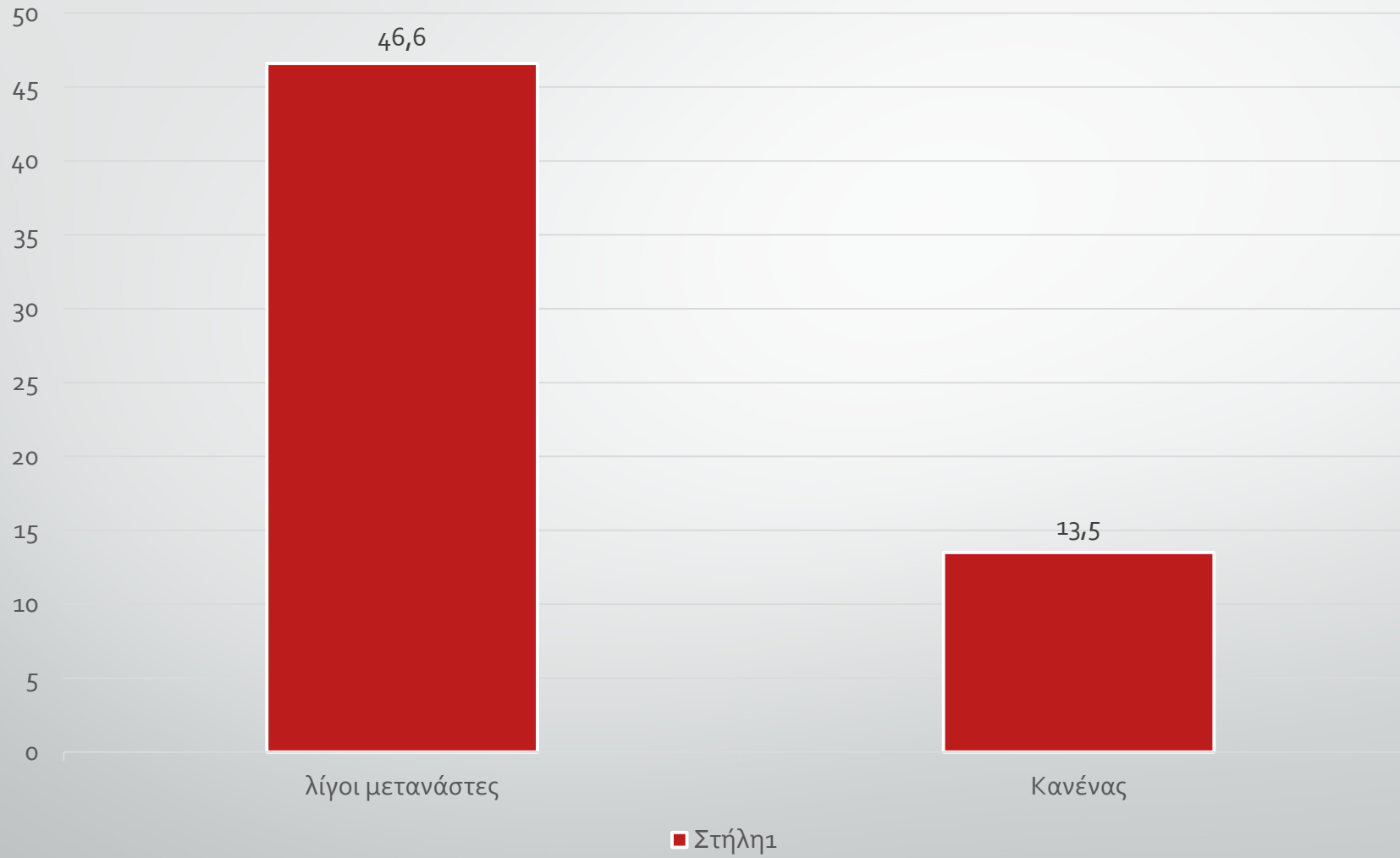
Υπαγωγή των προσφύγων στο γενικότερο σχεδιασμό της ένταξης των μεταναστών

Πολλές από τις προκλήσεις της ένταξης που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες είναι όμοιες με αυτές που αντιμετωπίζουν άλλοι πολίτες τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι πολιτικές ένταξης των προσφύγων πρέπει να υπαχθούν στο γενικότερο σχεδιασμό ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών. Οι πρόσφυγες καθώς και οι μετανάστες μπορούν εξίσου να επωφεληθούν από πολιτικές, όπως είναι οι στρατηγικές για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, οι πολιτικές που στοχεύουν στην ενίσχυση της ισότητας των φύλων, τα μέτρα ενίσχυσης της συμμετοχής σε δραστηριότητες της κοινότητας.

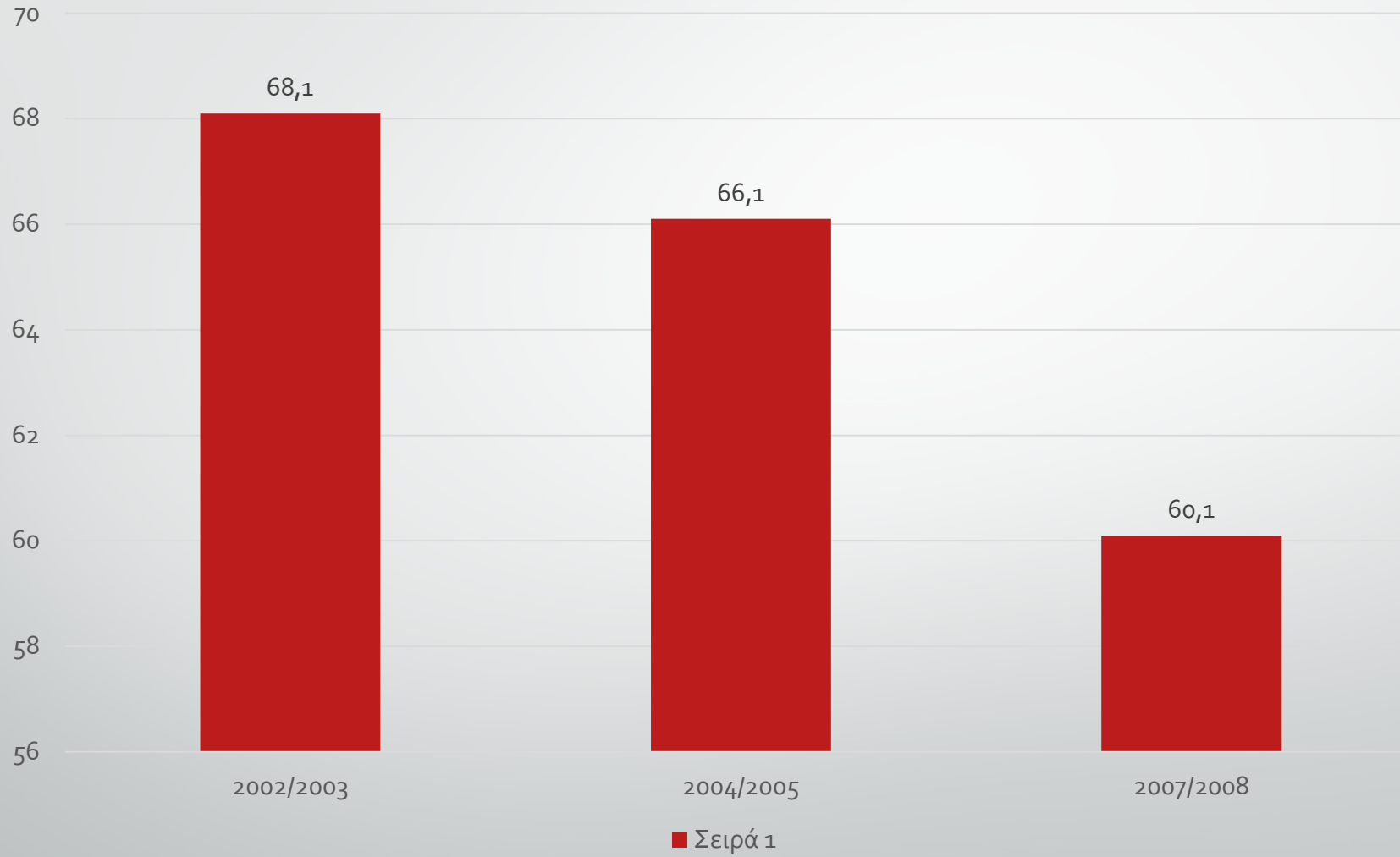
Ένταξη μεταναστών-Στάσεις ημεδαπών απέναντι στους μετανάστες

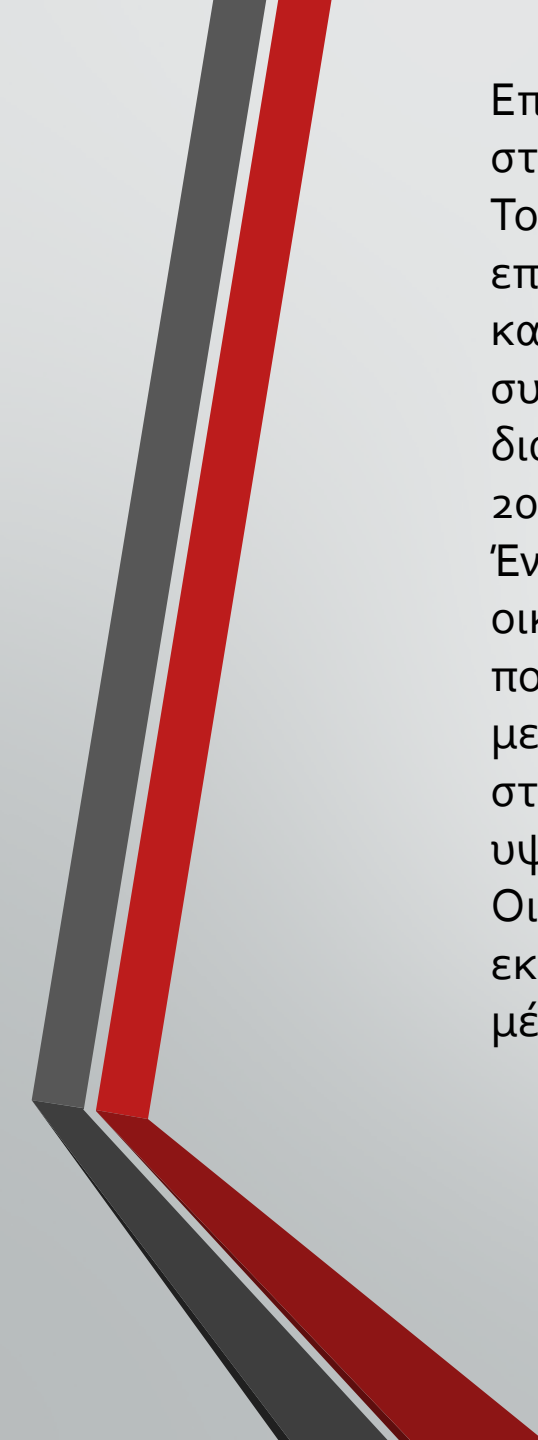
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας (Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα (ΕΚΕ): 4ος γύρος 2008/2009, 2ος γύρος 2004/2005, 1ος γύρος 2002/2003), Βλ. σχετικά European Social Survey Data, Rounds 1- 4, <http://ess.nsd.uib.no>), το 2009 η ελληνική κοινωνία εμφανίζει ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά απόρριψης των ξένων.

είσοδος και παραμονή στη χώρα

Αρνητική στάση

Επιπλέον, οκτώ στους δέκα (83%) Έλληνες δεν αποδέχονται την είσοδο και παραμονή στη χώρα μεταναστών, όταν αυτοί προέρχονται από διαφορετική φυλή ή εθνική ομάδα. Το ποσοστό απόρριψης των μεταναστών (83% συνολικά, από το οποίο το 54,5% ζητά να επιτρέπεται σε λίγους η είσοδος ενώ το 28,5% να μην επιτρέπεται σε κανέναν) είναι αισθητά υψηλότερο (σχεδόν διπλάσιο) από το αντίστοιχο ποσοστό του συνόλου των ευρωπαϊκών χωρών (48,4%), ενώ σε ανάλογα υψηλά επίπεδα διαμορφώνονται οι απορριπτικές στάσεις των Ελλήνων τόσο το 2003 (82,7%), όσο και το 2005 (79,8%).

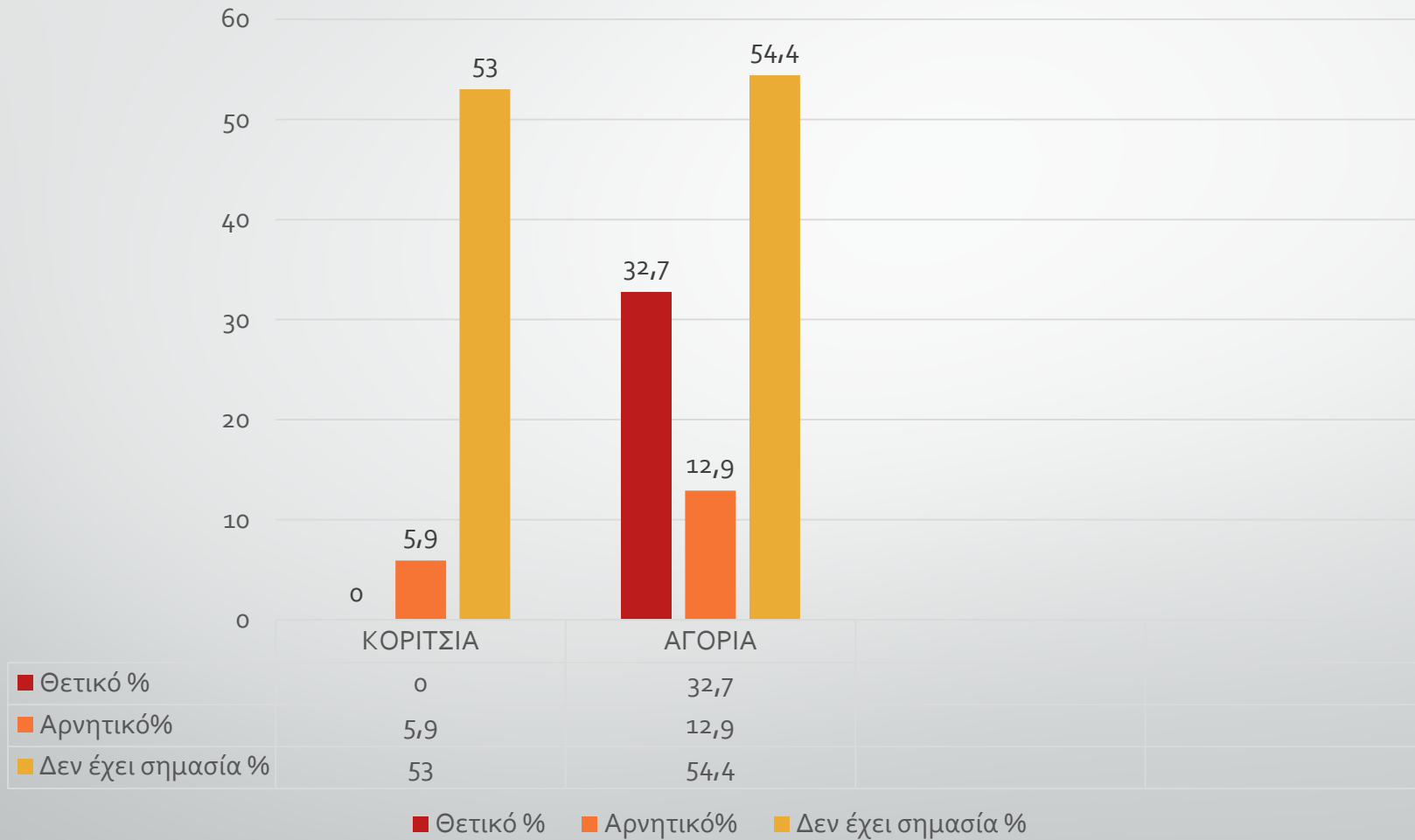
Ένας στους δύο Έλληνες (51,7%) δηλώνει ότι η παρουσία των ξένων κάνει κακό στην οικονομία της χώρας. Επιπροσθέτως, ένας στους δύο Έλληνες (50,4%) αισθάνεται ότι η πολιτιστική ζωή (συνοχή και ομοιογένεια) της χώρας «απειλείται» από τους μετανάστες, δηλώνοντας ότι υποβαθμίζεται από ανθρώπους που έρχονται να ζήσουν στην Ελλάδα. Και σε αυτή την περίπτωση το ελληνικό ποσοστό ανασφάλειας είναι υψηλότερο (διπλάσιο) του μέσου ευρωπαϊκού, το οποίο περιορίζεται στο 21%.

Οι πολίτες της Ελλάδας, σε αντίθεση με τους περισσότερους Ευρωπαίους πολίτες, εκτιμούν σε ποσοστό 53,5% ότι η άφιξη μεταναστών στη χώρα την κάνει χειρότερο μέρος για να ζει κανείς.

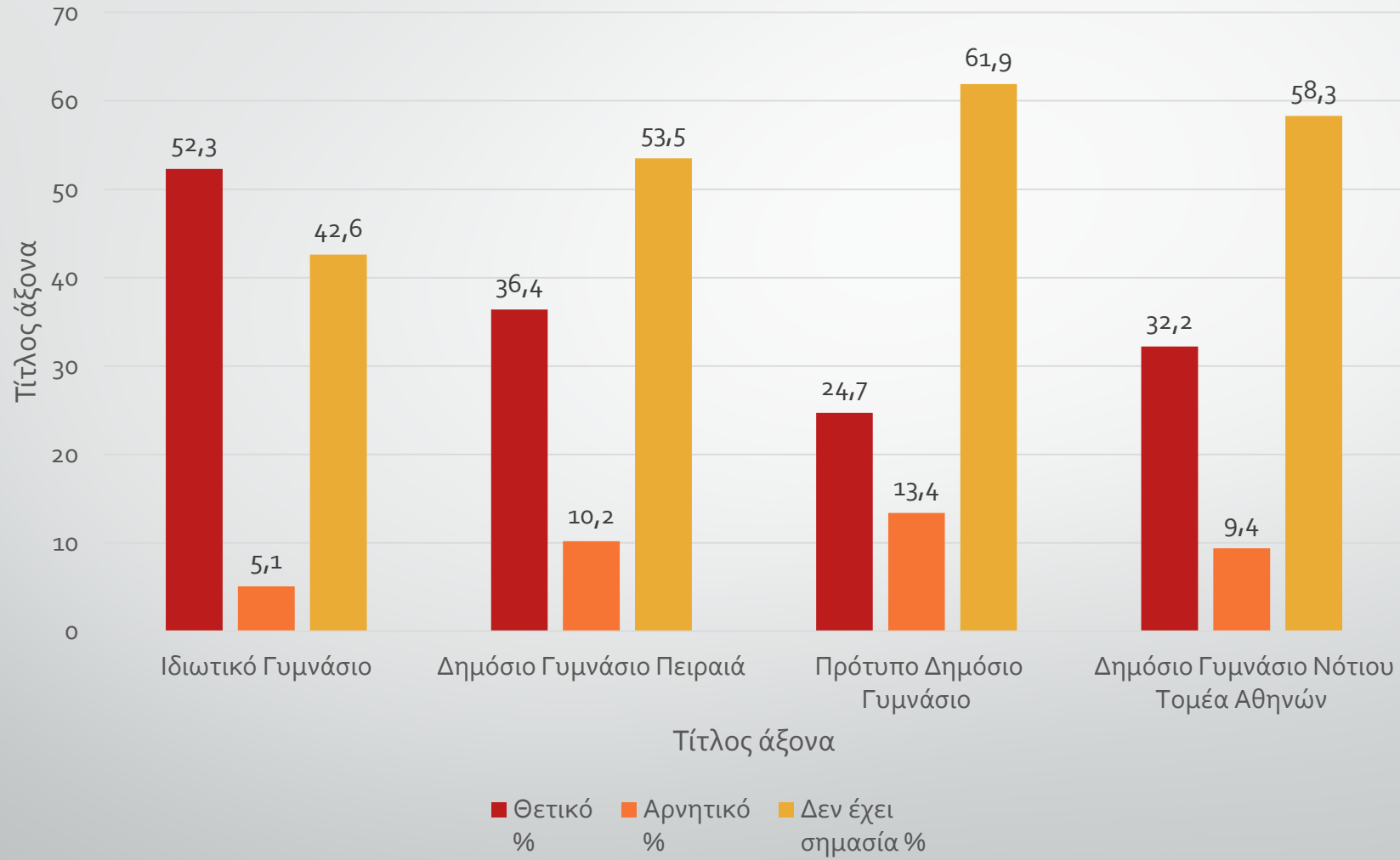
Το 2010 πραγματοποιήθηκε η έρευνα «Διαστάσεις της πολιτικής κοινωνικοποίησης εφήβων: εμπειρίες από την Αττική στις τρεις τελευταίες δεκαετίες» πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος *Καποδίστριας* και χρηματοδοτήθηκε από την Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών, σε μαθητές τεσσάρων εκπαιδευτικών μονάδων στο νομό Αττικής κατά την οποία συγκεντρώθηκαν 855 ερωτηματολόγια. Η επιλογή των εκπαιδευτικών μονάδων έγινε βάσει κριτηρίων γεωγραφικών, ταξικής σύνθεσης των μαθητών, αλλά και χαρακτηριστικών, όπως το είδος των σχολείων, προκειμένου να καλυφθεί όσο το δυνατόν το φάσμα της κοινωνικής σύνθεσης των μαθητών. Επιλέχθηκαν ένα Ιδιωτικό Γυμνάσιο (244 μαθητές), ένα Δημόσιο Γυμνάσιο του Πειραιά (193 μαθητές), ένα Πρότυπο Δημόσιο Γυμνάσιο (235 μαθητές) και ένα Δημόσιο Γυμνάσιο του Νοτίου Τομέα Αθηνών (183 μαθητές). Αντικείμενο της έρευνας ήταν οι στάσεις και οι αντιλήψεις μαθητών στην αρχή της εφηβείας (ηλικίας 12-14 ετών) πάνω σε σειρά πολιτικών και κοινωνικών ζητημάτων.

Πίνακας 3

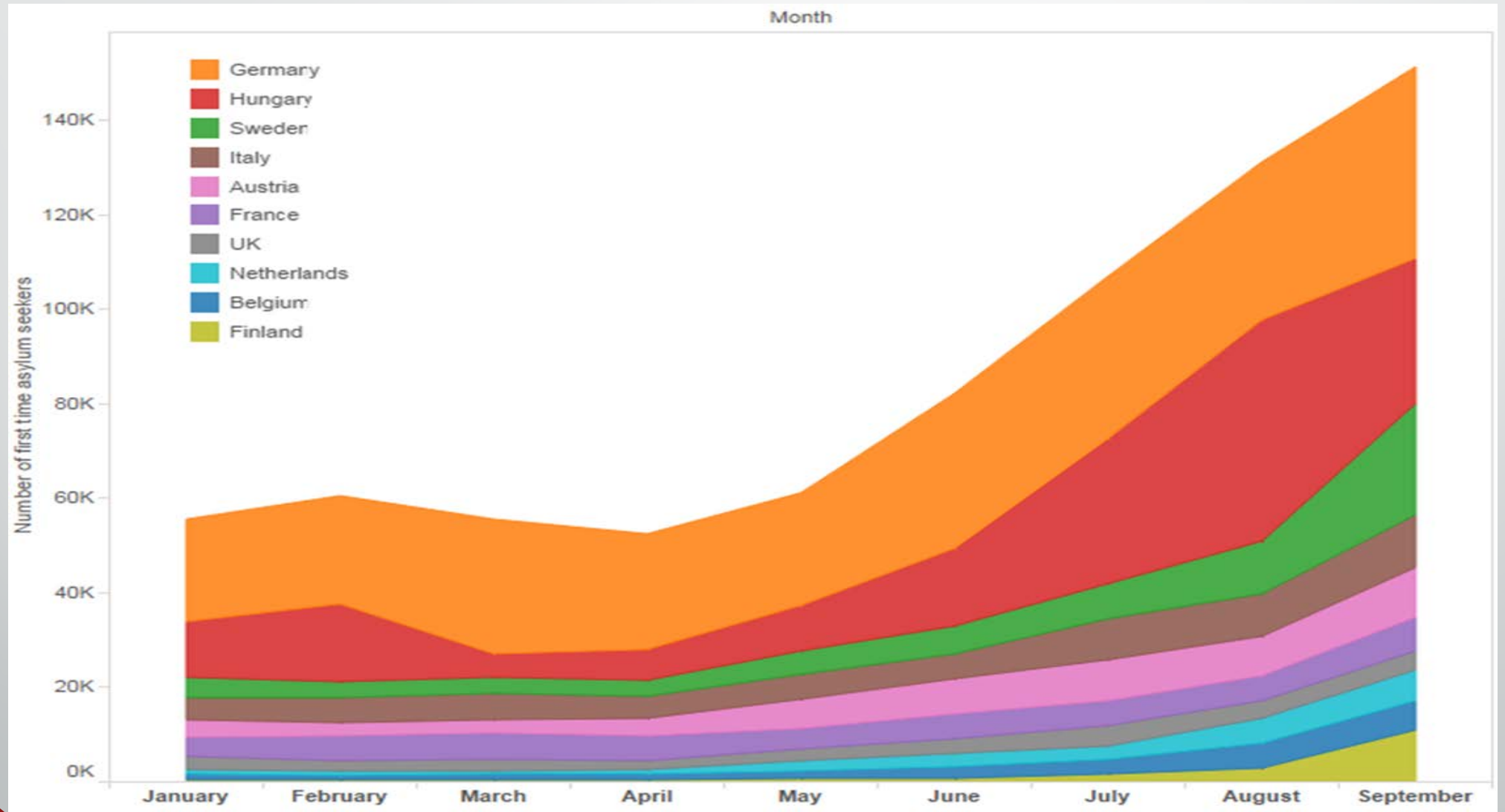
Αξιολόγηση της παρουσίας παιδιών μεταναστών στα σχολεία

ΣΧΟΛΕΙΟ

Top ten European countries that received asylum applications between January-September 2015.

1. Training Materials AD/2016/07 Asylum - EJTN Website

<http://www.ejtn.eu/Catalogue/Members-activities-2016/CP201502171111112111111111221/Training-Materials-AD201607-Asylum/>

2. Migration resources section for EJTN

<http://www.ejtn.eu/Templates/Public/Pages/NewsItem.aspx?id=4431>

3. ΕΛΙΑΜΕΠ (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ)

<http://www.eliamep.gr/category/migration/>

ΕΚΚΕ (ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ)

<http://www.ekke.gr/>